

Családi vállalkozások

TÖRTÉNELMI GYÖKEREK

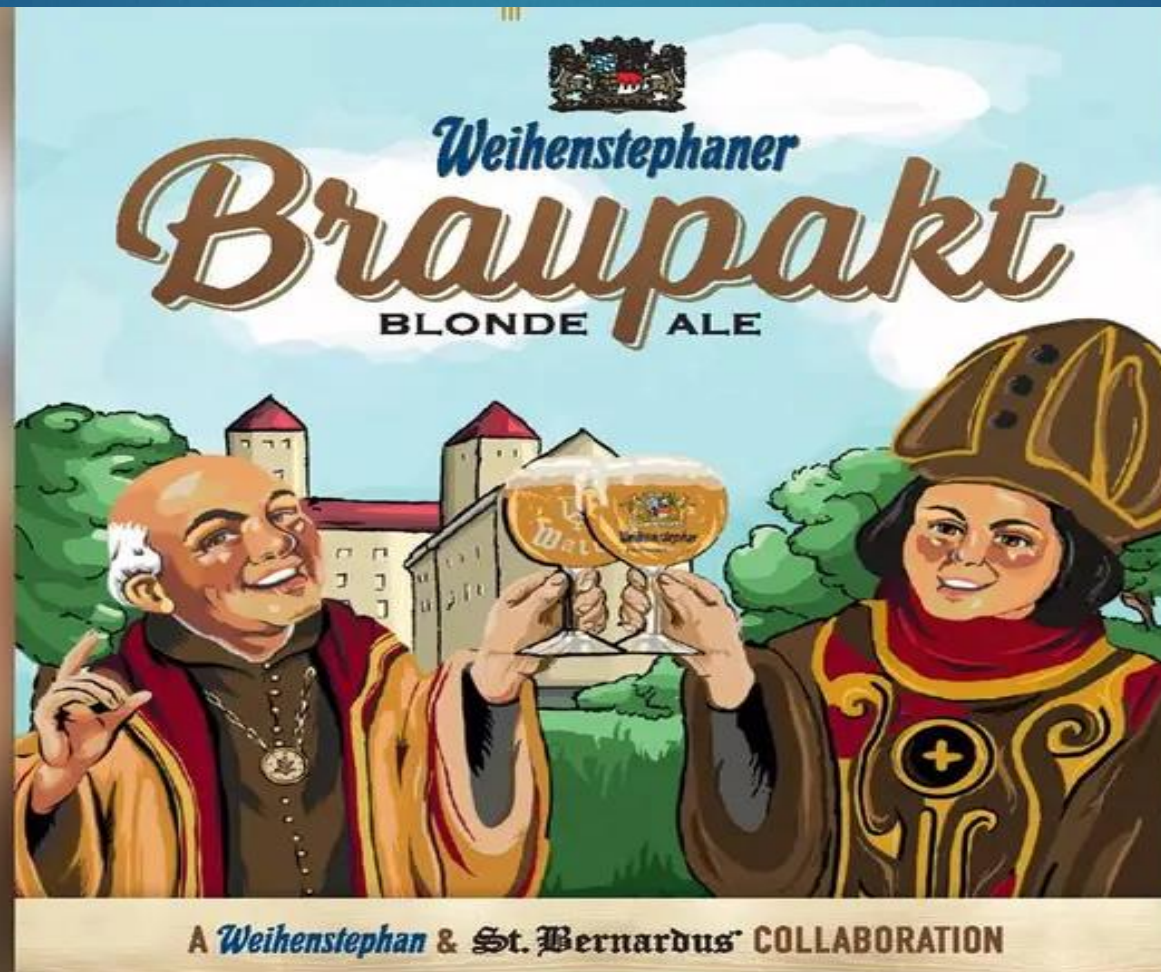
Időhorizont

▶ Cég/ország	Alapítás éve	Tevékenysége	Gen.
▶ 1. Japan's Kongo Gumi Company	578-2006	buddhista templomok építése	40
▶ 2. Hoshi Ryokan, Japán	718	hotel	46.
▶ 3. Chateau de Goulaine, Fro.	1000	kastély, borászat	
▶ 4. Fonderia Pontificia Marinelli, Olaszo.	1000	harangöntés	
▶ 5. Barone Ricasoli, Olaszo.	1141	bor, oliva	
▶ 6. Barovier & Toso, Olaszo.	1295	üveg	
▶ 7. Hotel Pilgrim, Haus Németo.	1304	hotel	
▶ 8. Richrd de Bas Fr.o	1326	papír	
▶ 9. Torrini Firenze, Olaszo.	1369	aranyművesek	
▶ 10. Antoniuro, Olaszo.	1385	bor	
▶ 11. Camuffo, Olaszo.	1438	hajóépítés	
▶ 12. Baronnie de Coussergues, Fro.	1495	bor	
▶ 13. Grazia Deruta, Olaszo.	1500	kerámia	
▶ 14. Fabbrica D'Armi Pietro Beretta ESP	1526	lőfegyver	14.
▶ 15. William Prym GmbH & Co., No.	1530	réz, vasöntvény, méteráru	

A világ legrégebbi harangöntődéje
Campane Marinelli - Pontificia Fonderia di Campane

A világ legrégebbi serfőzdéje: Weihenstephan
(család-e a szerzetesek közössége?)

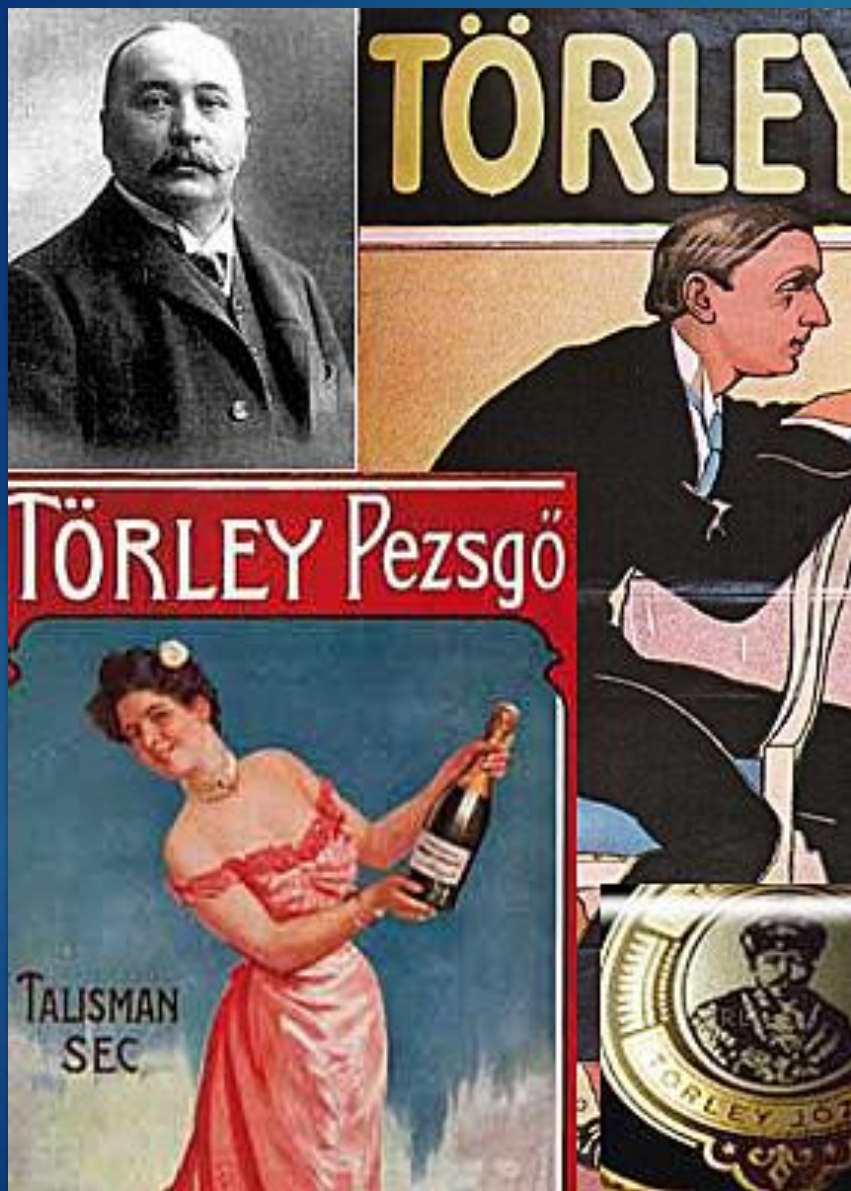
Az USA legrégebbi családi vállalkozása: Zildjian-cintányér és ütőhangszer (alapítva: Konstantinápoly, 1623)

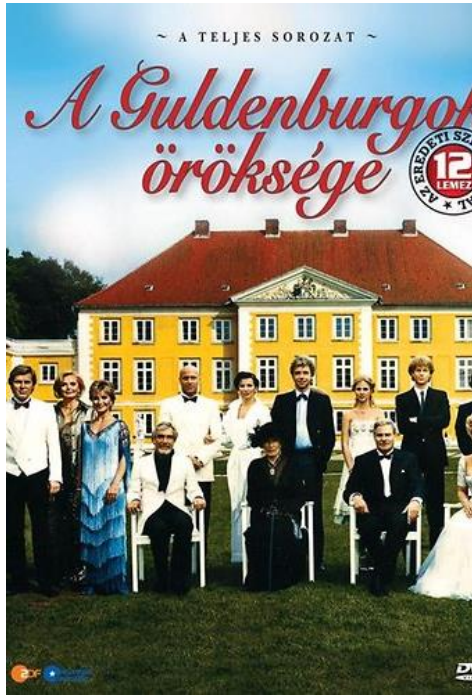
A XVII. században az Oszmán Birodalomban alapított cég a XX. Században az USA-ba költözött és itt vált a világ legnagyobb cintányér és dobütőgyártó cégévé

Titok hagyomány kitartás újrakezdés

Minőség
innováció
társadalmi
felelősségvállalás

Hörbiger Wien GmbH

Közös jellemzők

- ▶ Tradíciók fontossága
- ▶ Innovatív vállalkozói tevékenység
- ▶ Külföldön megszerzett tudással felvértezve hazatértek és Magyarországon váltak sikeressé
- ▶ Nevük egyet jelentett a megbízhatósággal és a minőséggel
- ▶ Társadalmi felelősségvállalásuk legendássá vált, vagyonuk jelentős részét társadalmi felzárkózásra fordították, kulturális mecenatúrát működtettek

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

Már az Ószövetségben is találunk nyomokat: az örökség az apa ingó és ingatlan javaiból áll, elsőszülöttség joga. „a földnek a család kezében kell maradnia”.

Igyekeztek elkerülni a vagyon felosztását, az örökösödés középpontjában a család, mint egység állt.

Az elsőszülött azonban köteles volt úgy gazdálkodni a vagyonnal, hogy az a család minden tagjának megélhetését biztosítsa.

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

- ▶ Az iparosodás előtti korban, különösen a mezőgazdaság és a kézműipar területén, jellemző volt a család minden tagjának közös munkavégzése.
- ▶ Az egy háztartásban élők együtt is dolgoztak, ami a család és a munkaszervezet egybeolvadását, megbonthatatlan egységét jelentette. Hangsúlyozandó, hogy a család már egyfajta gondoskodó funkciót is betöltött betegség, öregség és rokkantság esetén, erre pedig azáltal nyílt lehetősége, hogy a párhuzamos munkaszervezet biztosította az ehhez szükséges anyagi eszközöket.
- ▶ Erőteljesebb különválásnak lehetünk tanúi a XV. századi fémfeldolgozóiparban. Itt például már jól elhatárolható munkamegosztás figyelhető meg: a férj jellemzően a műhelyt és a termelést irányította egyfajta szakmai vezetőként, a feleség pedig a beszerzéssel és értékesítéssel kapcsolatos ügyeket intézte. Alapelv volt, hogy a család minden tagjának hozzá kell járulnia az egzisztencia biztosításához, és ennek érdekében a gyermekeket is ellátták feladatokkal. Ebben az időben ment végbe egy, a családi vállalkozások kialakulása szempontjából említést érdemlő szemléletváltás is. Eddig ugyanis a vállalkozási tevékenység legfőbb célja az öngondoskodás volt, ez azonban egyre inkább kiegészült a bevétel növelésének igényével, valamint a család társadalmi helyzetének jobbítására irányuló törekvéssel.
- ▶ Ez utóbbi szükségképpen magával hozta a családi vagyon gyarapításának és megóvásának követelményét, és egyre inkább meghatározta a házasságkötéseket, valamint a gyermeknevelés elveit is. Innen már csak egy lépés a családi célok írásos lefektetése, továbbá annak megkövetelése, hogy a családtagok szorítsák háttérbe saját önérdekeiket, ha azok a családi célokkal ellentétesek. Az ilyen normatív előírások részben konkrét dokumentumok formájában öltöttek testet, részben szokásjogi alapon szálltak nemzedékről nemzedékre.

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

- ▶ A római jog a vagyon kezelésével kapcsolatos jogosítványokat a paterfamiliasnál koncentráltta, és átruházhatóságukat jelentős mértékben korlátozta. A családfő jogosítványai nem merültek ki a vagyoni ügyek szabályozásában, hanem egyszersmind a családtagok életébe való beavatkozás lehetőségét is jelentették. A család leginkább gazdasági szempontból tett szert kiemelkedő jelentőségre. A paterfamiliast megillető jogosítványok gyakorlása során ugyanis fontos szempont volt a családi vagyon egybentartása és ezzel összefüggésben a család által gyakorolni kívánt gazdasági tevékenység pénzügyi alapjának biztosítása.
- ▶ Témánk szempontjából mérföldkőnek tekinthető a peculium jogintézménye. Ez a családon belüli különvagyon kialakítását tette lehetővé az apai hatalom alatt álló gyermek saját vagyonaként.

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

- ▶ A római jogban a családfőnek jogában állt végrendeletileg olyan kötelezettséget róni az örökösre, hogy bizonyos idő elteltével a hagyatékot részben vagy egészben (univerzális fideicommissum) engedje át másnak. Az örökösök tehát mindaddig, amíg életbe nem lép átadási, kiszolgáltatási kötelezettségük, kötelesek a rájuk bízott vagyont felelősen kezelni és megóvni abból a célból, hogy az örökhagyó által meghatározott harmadik személy érdekei ne sérüljenek. Megállapítható, hogy igény mutatkozott bizonyos családi vagyonok egybentartására és elkülönített kezelésére, mégpedig úgy, hogy öröklés folytán se következessen be a család gazdasági létalapját fenyegető szétaprózódás
- ▶ A fideicommissum lényege, hogy a tulajdonos a vagyonát vagy annak egy részét átengedi a *fiduciarusnak* mint vevőnek, aki jelképesen egy sesterciust fizetett a tulajdonosnak, ugyanakkor vállalta annak kötelezettségét, hogy az örökhagyó halála esetén az így szerzett vagyont átengedi egy olyan harmadik személynek, a *fideicommissariusnak*, akire a tulajdonos egyébként nem végrendelkezhetett.

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

- ▶ Fontos mérföldkönek tekinthető a vagyon egységként való öröklésének jogi szabályozása kapcsán a spanyol „mayorazgo” jogintézménye, amely tulajdonképpen a magyarul hitbizományként ismert jogintézmény őse.
- ▶ II. Henrik végrendeletében - királyi kegyként - a hozzá hű birtokosoknak lehetővé tette, hogy azt a vagyont, melyet tőle adományként kaptak, teljes egészében elsőszülött fiúgyermekükre hagyják, és ne kelljen a törvényes öröklési rend szerint felosztaniuk a leszármazók között. A mayorazgo első megjelenésekor tehát a királyi adománybirtokokra vonatkozott a kivételes öröklési rend, azonban, mivel a vagyontömeg alapja rendszerint a királyi adománybirtok volt, ezért a későbbi növekményekre is kiterjeszhetővé és alkalmazhatóvá vált. II. Henrik végrendelete rendelkezett először írásban arról az esetről, hogy mi történjen a királyi adománybirtokkal, azaz a hitbizományi vagyonnal, ha az adománybirtok tulajdonosa fiú leszármazó nélkül elhalálozna. Eszerint az adománybirtok tulajdonjoga ebben az esetben visszaszáll a királyra.

A családi vagyon szétaprózódásának megakadályozása

A mayorazgo lényegében egy királyi felhatalmazás, engedély volt arra, hogy meghatározott személy részben vagy egészben kivonja vagyonát az általános öröklési rend hatálya alól, és az így létrejött egységes és oszthatatlan vagyontömegre speciális, generációkon átívelő szabályrendszert állapítson meg. A mayorazgo lehetővé tette, hogy az örökhagyó teljes vagyonát a legidősebb fiúgyermekre hagyja végrendeleti rendelkezéssel még akkor is, ha több leszármazója, így több törvényes örököse is lett volna.

Témánk szempontjából tehát három kulcsfontosságú ismerv emelendő ki a spanyol jogintézményből:

1. az oszthatatlan egységes vagyontömeg elkülönítése,
2. generációkon átívelő,
3. speciális, az általános öröklés rendjétől eltérő öröklési szabályok kialakítása.

A jogintézmény érdekessége, hogy az alapító nem volt kötelezve, hogy meghatározza a hitbizománnyal lekötött vagyon konkrét körét (a vagyon az idők során akár nőhetett is) hiszen úgy is megállapíthatta a hitbizományi vagyonegységet, vagyontömeget, hogy az kiterjedjen a jövőben megszerzendő növedékekre is. Emellett generációkon átívelő, az általánostól eltérő öröklési szabályrendszert határozhatott meg, hiszen nem kellett név szerint megneveznie örökösét. A vagyontömeg így évszázadokon át egybentartható volt. Az örökös, pontosabban a hitbizomány birtokosa valójában az alapítót és annak vagyonrendezési elvét képviselte.

Nyugat-Európa vs. KKE-régió

- ▶ Nyugat-Európában a családi vállalkozások több száz éven át háborítatlanul működhetek (tudás és vagyonfelhalmozás, nem kellett újra és újra mindent előlről kezdeni). Kialakult hagyományok, szokások, intézményrendszer a generációváltásra, a folytonosság biztosítására.
- ▶ KKE-régió: török pusztítás, Habsburg gazdaságpolitika akadályozta a fejlődést. Ezt követte a kiegyezés utáni prosperáló korszak, amelyet a kommunista államosítás megsemmisített. Rendszerváltáskor sok a kényszervállalkozó család, de jónéhány mai sikeres családi vállalkozás alapjait ekkor rakták le tulajdonosai. Az akkor 35-40 éves alapítók mára 65-70 évesek lettek és most szembesülnek az utódlás problémájával, melyhez nem áll rendelkezésre a megelőző korszak felhalmozott tudása, kiforrott szabályrendszer, családi konszenzus.
- ▶ Magyarországon kb 200.000 családi vállalkozás működik, akik kb. 700.000 főt foglalkoztatnak.

Probléma nagysága az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2016-ban publikált felmérése alapján

1. Nyugat-Európában évente kb. 450.000 családi vállalkozást érint az utódlás kérdése.
2. A vállalkozások csupán 25%-a veszi sikeresen a generációváltás akadályát, többségük az alaptó nyugdíjba vonulásával befejezi tevékenységét, vagy felvásárolja egy konkurens, elveszthetik családi jellegüket. (Ez nyugat-európai piacra lépést jelenthetne a KKE régió vállalkozásainak, ha lenne kormányzati támogatás hozzá)
3. Ez a 450.000 vállalkozás hozzávetőlegesen 2 millió munkavállalót foglalkoztat.
4. Évente kb. 150.000 családi vállalkozás szűnik meg jogutód nélkül, ez kb. 600.000 munkahely elvesztését jelenti. A beszállítói- és partnerhálózatra gyakorolt hatás felbecsülhetetlen.

